

Nr 58

Av herrar Schött och Enarsson, *angående heltidsanställda kommunala förtroendemän.*

(Lika lydande med motion nr 120 i Andra kammaren)

I åtskilliga städer liksom i ett icke obetydligt antal köpingar och landskommuner har uppdraget som ordförande i kommunens styrelse bedömts vara av sådan vikt och omfattning att innehavaren av ordförandeskapet bör ha uppdraget såsom huvudsysselsättning. Även om vi är av den uppfattningen att systemet som sådant inger vissa betänkligheter och icke utan oro ser hur antalet heltidsanställda kommunala förtroendemän snabbt stiger, är vi å andra sidan medvetna om att de kommunala arbetsuppgifterna ökar och blir alltmer komplicerade. Detta får som konsekvens att de ledande förtroendemännen får sätta till så mycken tid med att bereda ärendena och leda arbetet härmed, att uppdraget som sådant svårigen låter sig förena med annan arbetsanställning. Utvecklingen mot storkommunerna, baserade på principen om centralort och omland, torde föra med sig att systemet med heltidssysselsatta förtroendemän vinner mer och mer utbredning, varför man får se förhållandet som en realitet i dagens samhälle. Då så är fallet gäller det att se till att lagstiftningen anpassas till praxis, ty det är synnerligen otillfredsställande att kommunerna i praktiken i ett stort antal fall vidtager åtgärder som i själva verket strider mot kommunallagens stadganden.

Den heltidsanställda förtroendemännens arbetsområde och uppgifter är svåra att fastställa även i omsorgsfullt utarbetade och detaljerade arbetsordningar och instruktioner. Det förefaller sålunda som den förtroendevalde ordföranden i drätselkamrar och kommunalnämnder ofta i något avseende i praktiken intar den ställning som kommunallagen definierar såsom »den befattningshavare vilken — — — på grund av sina tjänsteåligganden intager den ledande ställningen inom kommunens samfällda förvaltning». Om så verkligen är förhållandet, borde vederbörande inte, enligt valbarhetsvillkoren i kommunallagen, kunna inneha ledamotskap vare sig i kommunens styrelse eller i dess fullmäktige.

Även om vi såsom ovan anförts har vissa principiella betänkligheter mot det system varom här är fråga, är vi dock av den uppfattningen att den av så många kommuner uttalade viljan att heltidssysselsätta sin styrelseordförande eller annan förtroendeman måste respekteras. Men vi hävdar bestämt att man då måste handla så, att besluten står i överensstämmelse

med såväl kommunallagens anda som dess bokstav. Då detta sålunda inte synes vara förhållandet i vissa fall, anser vi att denna fråga måste utredas snarast möjligt. Som nu är har de ordförandeskap det här gäller regelmässigt arvoderats antingen med belopp som vanligen motsvarar ungefär vad vederbörande eljest skulle ha förtjänat i sin »civila» sysselsättning eller vad som motsvarar de kommunala cheftjänstemännens löner. Inte sällan har de kommunala besluten i arvodesfrågan också förknippats med uttalanden om pensionsförmåner av varierande innehåll.

Den 28 september 1961 (RÅ 1961 I 38) avkunnade regeringsrätten ett utslag, vari förklarades att kommunalnämndsordföranden i Tyresö kommun i verkligheten kunnat komma att intaga en sådan ledande ställning inom kommunens samfällda förvaltning att han inte längre kunde anses som valbar i kommunalfullmäktige eller kommunalnämnd. Den kommunalnämndsordförande som utslaget berörde ansågs sålunda ha frånträtt dessa sina uppdrag. En fingranskning av de beslut av ifrågavarande slag som föreligger i kommuner skulle säkerligen ge vid handen att många av dessa är behäftade med formella brister av sådan art att vederbörande ordförande, om beslutet överklagades, skulle tvingas att lämna sina nu aktuella uppdrag med de konsekvenser detta skulle innebära för honom själv och för kommunen. Enligt vår uppfattning är det så att om man strikt tillämpar gällande kommunallag, uppstår svårigheter att ge den heltidsanställda förtroendemannen erforderligt skydd mot inkomstbortfall vid sjukdom och också vid ledighet av annat slag. Inte heller förefaller nuvarande lagstiftning ge möjligheter till familjepensionsskydd. De ändringar i kommunallagen som inrymmer i lagen den 11 maj 1962 beträffande arvoden och pensioner åt kommunala förtroendemen ger inte möjligheter att lösa dessa frågor. I en motion i riksdagen år 1962 begärdes att dessa förhållanden skulle utredas. Denna motion avvisades bl. a. med motiveringen att lagen den 11 maj 1962 skulle kunna ge kommunerna handlingsfrihet i dessa hänseenden.

Lagstiftning angående arvoden och pensioner kan självfallet inte lösa det ovan berörda spørsmålet om den heltidsanställda förtroendemannens ställning i förhållande till vad som preciserats i kommunallagens valbarhetsvillkor, och vi är inte övertygade om att annan ändring här är påkallad än att det mera utförligt definieras vad orden »eller eljest på grund av sina tjänsteåligganden intar den ledande ställningen inom kommunens samfällda förvaltning» i själva verket innebär. Att heltidsanställd förtroendeman icke kan intaga ställning som »i kommunens tjänst anställd befattningshavare vilken inom föredragande hos kommunens styrelse» intar den ledande ställningen anser vi självklart. Ordföranden i kommunens styrelse kan alltså inte samtidigt vara t. ex. stadsdirektör, drätsel- eller kommundirektör eller kommunalkamrer.

Frågorna om ersättning vid ledighet och om familjepensionering bör däremot sannolikt lösas genom att lagstiftningen kompletteras på dessa

punkter. Huruvida en särskild utredning bör behandla dessa spörsmål eller om frågan lämpligast bör överlämnas till kommunalrättskommittén må ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam utredning i syfte att klarlägga heltidsarvoderade kommunala förtroendemäns såväl kommunalrättsliga ställning som de riktlinjer som bör gälla för de ekonomiska förmåner som förenas med uppdragen.

Stockholm den 21 januari 1964

Lars Schött

Arvid Enarsson

Nr 59

Av herr Bengtson m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Avsättning till fonden för idrottens främjande.

(Lika lydande med motion nr 76 i Andra kammaren)

Stockholm den 21 januari 1964

Torsten Bengtson

Herbert Hermansson

Sven E. Sundin

Torsten Andersson

Bertil Jonasson

Nr 60

Av herr Lundström m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Avsättning till fonden för idrottens främjande.

(Lika lydande med motion nr 80 i Andra kammaren)

Stockholm den 21 januari 1964

Birger Lundström

Rudolf Boman

Axel Andersson

Per Jacobsson

Ruth Hamrin-Thorell